

21^e editie - 2020

PRIJS ARMOEDE UITSLUITEN

Interculturele Solidariteit:
een vanzelfsprekende noodzaak.

COLOFON

Samenstelling en redactie:

Frieda Bex

Met medewerking van:

Samira Amyay | Linda Delva | Tom Van de Vel
Jani Peslana | Karima El Boujaddayni | Yves Bocklandt

Lay-out

Plant a Flag

Beeldmateriaal

Studio Mad Monkey

Druk

Gevaert Graphics

V.U.

Koen Trappeniers,
Huidevettersstraat 165, 1000 Brussel

D/2020/9620/5

INDEX

INLEIDING

4

WAT ACHTERGROND

6

Onze samenleving is superdivers

Filet Divers vzw

10

Je welkom weten in de samenleving

De genomineerden en de laureaat van de Prijs Armoede Uitsluiten 2020 komen in deze stukjes aan het woord.

Armoede is superdivers

12

Pigment vzw

14

Een stem geven

Ongelijke risico's

16

Limburgs Platform voor Vluchtelingen vzw

18

Als we de krachten bundelen, staan we sterker

Solidariteit die uitsluit?!

22

De noodzaak van een inclusieve samenleving

25

Mondiale Werken regio Lier vzw

28

Bashar spreekt altijd over 'onze organisatie'

Cultuursensitief, taalsensitief of divers-sensitief?

30

Senzo vzw

32

Zorg moet sensitief zijn

DE HOUDING VAN WELZIJNSZORG

34

Een verbijzondering van onze missie

34

Project Interculturele Solidariteit

40

BIBLIOGRAFIE

44

INLEIDING

De 21e Prijs Armoede Uitsluiten, aanleiding voor dit dossiertje, zou oorspronkelijk uitgereikt worden op de Picknick Solidair, het grote solidariteitsfeest einde mei 2020 in de Leuvense binnenstad. Dit evenement was tegelijk ook het slot van het feestjaar 50 jaar Welzijnszorg én de afronding van de campagne 2019 ‘Samen solidair tegen armoede’.

Solidariteit was de dikke rode draad van alles wat we het afgelopen werkjaar planden.

Solidariteit was ook wat we heel hard nodig hadden toen de wereld in lockdown ging

in het voorjaar 2020 – en de Picknick niet kon doorgaan. Risico's, en dus ook virussen, treffen mensen in en op de rand van armoedesituaties immers harder. Vol in het gezicht. Als Welzijnszorg moeten we dan zo snel mogelijk solidariteit mobiliseren door de vinger op de wonde te leggen. Problemen aan te kaarten. Signalen te geven. En tekenen van solidariteit zichtbaar te maken: heel veel vrijwilligers en organisaties toonden een enorme wendbaarheid en inventiviteit om mensen in armoede bij te staan. Er is immers veel solidariteit, binnen groepen én tussen groepen mensen.

De Prijs Armoede Uitsluiten 2020 focust ook op solidariteit. Meer bepaald op interculturele solidariteit.

Welzijnszorg wil dit jaar met de prijs Armoede Uitsluiten initiatieven en organisaties bekronen die het wij-zij-denken doorbreken en over de grenzen van levensbeschouwing, nationaliteit, etnie en culturen heen, vanuit een open, leergierige houding, de brug slaan tussen mensen om armoede aan te pakken. Want de armoedecijfers bij mensen met een migratie-achtergrond zijn hoog. Veel te hoog. Of ze hier pas aankomen, of hier geboren en getogen zijn, het

risico om in armoede te moeten leven, is een veelvoud van het armoederisico van 'witte' mensen. Armoede is altijd onrechtvaardig, laat daar geen misverstand over bestaan. Maar zoveel meer risico op een bestaan in armoede, is meer dan schrijnend. Er moet een stevig appèl van uitgaan.

Een samenleving zonder armoede en uitsluiting is voor Welzijnszorg immers een inclusieve samenleving, waarin iedereen, ongeacht afkomst of mogelijkheden, en op basis van gelijkwaardige rechten en plichten, een plek heeft. Inclusie staat zo voor gelijkwaardigheid en volwaardig

burgerschap voor iedereen. Waarin solidariteit mensen en groepen verbindt. Dat zit volop in het DNA van de genomineerden en de laureaat van deze Prijs Armoede Uitsluiten

WAT ACHTERGROND

Onze samenleving is superdivers

Bijna alle grote steden in Vlaanderen kennen sinds de eeuwwisseling een sterke bevolkingsgroei. De demografische samenstelling van onze samenleving, zeker in de steden, verandert snel. Demografen hebben twee trends onderschat: de hernieuwde vergroening of de sterke stijging van de geboortecijfers enerzijds, en de versnellende verkleuring of de toename van de etnisch-culturele diversiteit anderzijds. Het resultaat is een sterke bevolkingstoename én een duidelijke toename van de diversiteit, vooral in de steden. Ze worden superdivers. Het begrip 'superdiversiteit'

verwijst naar de snelle veranderingen in de samenleving als gevolg van een grotere verscheidenheid aan migratieprocessen. Migranten komen uit veel meer verschillende landen dan vroeger en migreren om een grotere verscheidenheid aan redenen. Tegelijk nemen de onderlinge verschillen in wat soms nog gezien wordt als 'homogene' migrantengemeenschappen toe en leven migrantengemeenschappen en -groepen meer en meer verspreid over verschillende landen. Levens bewegen meer, mobiliteit en verandering zijn in deze superdiverse samenleving heel sterk aanwezig. Zo tellen Antwerpen en Brussel

ruim 180 verschillende nationaliteiten, Gent zo'n 160. Ook centrumsteden als Mechelen, Leuven, Genk en zelfs Kortrijk tellen meer dan 100 verschillende nationaliteiten. In gemeenten in de vroegere mijnstreek, zoals Houthalen-Helchteren, zijn ruim 75 nationaliteiten aanwezig. Maar ook in de Antwerpse en Brusselse rand zijn gemeenten superdivers: zo telt Schoten, ten noordoosten van Antwerpen, 92 nationaliteiten.

Binnen deze diversiteit aan nationaliteiten is er een verdere diversiteit aan sociale groepen en categorieën: van honkvaste wijkbewoners tot transnationale burgers

met een breed netwerk, van traditionele tot patchworkgezinnen, van mono-etnische tot multi-etnische en multireligieuze partner- en vriendenrelaties. Dan zijn er nog mannen en vrouwen, verschillende verblijfsstatuten en juridische posities, verschillen in sociaal-economische positie, leeftijden, gezondheid, opleidingsniveaus, leefstijlen, talen, seksuele en politieke voorkeuren, ...

Die groeiende superdiversiteit in de bevolking is niet langer te herleiden tot een simpel verschil in cultuur en etnie. In de 21e eeuw is iemands culturele achtergrond ook niet

noodzakelijk meer identiek aan haar of zijn etnische of nationale afkomst, en omgekeerd.

Mensen zijn niet zo eenvoudig te definiëren. Maar we zijn ook geen maatschappelijk vrij-zwevende subjecten. Ieder van ons krijgt een maatschappelijke positie toegewezen aan de hand van verschillende factoren zoals gender, etniciteit, en klasse.

Zo kan je veertien assen of dimensies onderscheiden: geslacht, seksuele oriëntatie, huidskleur, etniciteit, nationaliteit, klasse, cultuur, religie, gezondheidssituatie, leeftijd, verblijfsstatuut, bezit, Noord-Zuid/Oost-West,

“Ieder van ons krijgt een maatschappelijke positie toegewezen op basis van verschillende factoren zoals gender, etniciteit en klasse.”

maatschappelijke ontwikkeling. Meestal spelen meerdere assen tegelijkertijd en beïnvloeden ze elkaar onderling. Dat bepaalt de mate waarin je kansen krijgt in je leven. We noemen dit kruispuntdenken of intersectionaliteit.

Naast onze positie in de samenleving en de kansen die we krijgen, sturen ze ook ons gedrag en denken. Zo zullen we een man op een andere manier zien of behandelen dan een vrouw (genderongelijkheid). Hetzelfde geldt voor leeftijd: een jonge kerel zien en behandelen we doorgaans anders dan zestiger.

Die ordeningsprincipes zijn met andere woorden niet alleen beschrijvend, maar hebben ook een reële impact. Zo geven bepaalde kenmerken voor- of nadelen omdat ze als positiever of negatiever

ervaren worden. Dimensies zijn met andere woorden machts- geladen. Dit ‘normdenken’ wordt ons bewust en vooral ook onbewust aangeleerd. Op basis van deze gegevens kunnen we stellen dat dimensies zoals etniciteit, geslacht, opleidingsniveau, taal, religie, vorm van ouderschap,... niet zomaar beschrijvend of machtsneutraal zijn. Onze samenleving is georganiseerd langs die assen, met duidelijke machtsverschillen binnen en tussen die assen.

Een belangrijke drempel waarop we botsen wanneer we dat normdenken willen doorbreken, is dat deze normen vaak onbewust en onzichtbaar zijn. Hierdoor zijn we ons van deze machtsverhoudingen zelden bewust: man, wit, middenklasse, hetero... De ‘norm’ lijkt dan normaal en bezit als het ware ‘de macht

der vanzelfsprekendheid’ ten opzichte van de ‘anderen’. Dit zien we ook wanneer we bij gender eerst of alleen aan vrouwen denken en bij cultuur of etniciteit eerst aan ‘allochtoon’. Het afwijkende wordt benoemd, de ‘norm’ is vanzelfsprekend. De ‘black lives matter’-beweging en de discussies over dekolonisatie stellen dit aan de kaak.

Filet Divers

Rolwagenstraat 39
2018 Antwerpen
www.filetdivers.be

Je welkom weten in de samenleving

Filet Divers is in de eerste plaats een Sociale Kruidenier. Het menswaardiger maken van noodhulp - een gedrocht, zeggen ze zelf - is heel belangrijk voor hen. En een startpunt: *“Hierdoor komen we in contact met mensen in armoede.*

Doordat we in Antwerpen gevestigd zijn, zijn dit vooral mensen met een migratieachtergrond en een vluchtervaring. Op jaarbasis zien we een 650-tal gezinnen van ruim 60 nationaliteiten. Omdat ze wekelijks naar de winkel komen, is er regelmatig contact en kunnen we de mensen aanspreken.

Zo'n sociale kruidenier is een werkvorm die mensen in

armoede in direct contact kan brengen met een kansrijke omgeving. Deze werkvorm draagt Filet Divers ook uit in heel Vlaanderen. De werking wil inspirerend zijn voor al wie met noodhulp aan de slag gaat.”

Filet Divers startte in 2004. Yves Bocklandt is er nog steeds coördinator.

“We hebben van in het begin hard ingezet op de participatie van de mensen die bij ons langskomen. Dat begint vaak met heel kleine taken, zoals het afwassen van de koffiekoppen, het klaarzetten van de tafels, het inschakelen van mensen om te tolken ... of meewerken

aan het onthaal, in de winkel. Die aandacht is geëvolueerd naar het inzetten van talenten en capaciteiten. We stellen de vraag ‘wat doe je graag, waar ben je goed in?’ Als iemand in het onthaal kan zeggen ‘ik kan goed naaien’ en er komt dan een naaimachine om kleren te herstellen voor elkaar, of als iemand aangeeft ‘ik kan goed computers herstellen’ dan is het belangrijk dat je daarvoor ruimte creëert.

Dan ontstaan er echt heel fijne dingen. Een afhankelijkheidsrelatie wordt zo omgebogen tot ‘wat kan ik bieden’. Uiteraard zijn dat mensen in nood, maar niet enkel in nood. Zij zijn meer dan dat. Dan krijg je een werking waarin je heel wat participatie creëert. Wij hebben niet direct tekort aan vrijwilligers: van de 200 vrijwillige medewerkers zijn de helft doelgroepmedewerkers.”

Filet Divers is ook een vereniging waar armen het woord nemen.

“We zetten vooral in op de ondersteuning van nieuwkomers. Welke moeilijkheden zij ervaren, welke stappen zij zetten om in te burgeren, welke weg zij moeten afleggen, op alle terreinen. Wat er helpt, wat contraproductief is, waar de mensen zelf mee zitten. We hebben met de mensen zonder wettig verblijf een tijdlang stilgestaan bij het thema van de dringende medische hulp. Het systeem laat te wensen over, maar er is ook een gebrek aan informatie, en verkéerde informatie die bij de mensen zonder wettig verblijf rondgaat. We stooten op de schroom om de stap te zetten om dringend medische hulp aan te vragen. Daarover zijn we in het Antwerpse samenwerken aangegaan, niet alleen

met het OCMW, maar ook met apothekers, Dokters van de Wereld, enzovoort.

Nu zijn we vooral bezig rond het thema terugkeer, en dan vooral het bespreekbaar maken van terugkeer bij mensen zonder wettig verblijf.”
“De meeste mensen zijn eigenlijk gewoon op zoek naar ergens thuishoren, een veilige plek, een goede sfeer, een toekomst creëren, ... Met respect, een warm welkom, geen discriminatie, creëer je een goede bodem waarin samen leven en samen werken mogelijk is. Klinkt dat wollig? In de realiteit is dat best werkbaar. Je moet natuurlijk duidelijke afspraken maken, maar tegelijk een organisatie opbouwen waarin je kansen laat aan individuele talenten en aspiraties”.

Armoede is superdivers

België is slechts een middenmoter in Europa als het gaat om sociale rechtvaardigheid. In de achtergrond dossiers bij onze Welzijnscampagnes gaven we de voorbije jaren al meermaals aan dat het armoederisico ongelijk verdeeld is over de bevolking.

Kruispuntdenken geeft ons daarbij nieuwe aanknopingspunten: alleenstaande moeders, leeftijd en opleidingsniveau, etnie en religie, enz.

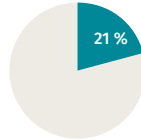
Mensen met een migratieachtergrond worden op ongelijke wijze getroffen door armoede. Daarenboven werken factoren die armoede tegengaan of er tegen beschermen, zoals de sociale zekerheid, niet in dezelfde mate bij personen met een niet-Europese achtergrond. In 2011 werd berekend dat 32% van de hooggeschoolde en 46% van de werkende niet-Europeaanen

in cumulatieve armoede leven. Mensen met een migratieachtergrond zitten overduidelijk in het armoedevizier. Ze worden in toenemende mate getroffen door processen van uitbuiting en uitsluiting.

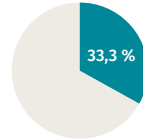
Voor de mensen van Marokkaanse origine is de situatie extreem slecht (54% is arm); zij worden gevolgd door de niet-Europese groep (37%) en de Oost-Europeanen (36%). Het mag dan ook niet verbazen dat mensen actief reageren op die sociaaleconomische positie en vooral op de uitzichtloosheid ervan. Een snelle test: aan welke reactie denk je nu? Kan het zijn dat ook je spontane gedachte gekleurd is door vooroordelen? Feit is dat het soort reactie gevolgen heeft voor de kansen om te ontsnappen uit deze positie. Volgens Kind en Gezin heeft vrijwel de helft van de kinderen die in arme gezinnen

Armoederisicopercentage
 (<60 % van het mediaan
 netto-inkomen) naar herkomst,
 (bevolking 18+), België,
 SILC 2018

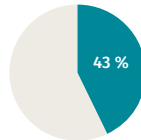
**Geboren in
 EU-28 en niet in België**

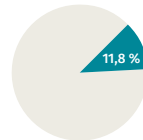
**Geboren
 buiten België**

**Geboren buiten
 EU-28 en niet in België**

**Geboren
 in België**

Bron: Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting Feiten en cijfers, Laatste aanpassing: 24/04/2020

opgroeien buitenlandse wortels (Kind en Gezin, 2009). Vooral bij de derde generatie is de toestand dramatisch: er is sprake van afnemende ambities, mensen worden moedeloos en geven de strijd op. De dreiging van een nieuwe generatie ‘generatiearmen’ is dan ook reëel.

Mensen met een migratieachtergrond hebben te maken met dezelfde uitsluitingsmechanismen die we kennen van de ‘autochtone’ armen. Maar de

rol van discriminatie, racisme en onverdraagzaamheid mag niet onderschat worden. Praktijktests op de woon- en de arbeidsmarkt kunnen hier een belangrijke hefboom ten goede zijn.

Armoede verandert van uitzicht, onder andere door de krampachtige manier waarop onze samenleving reageert op de superdiversiteit. Via een strenger migratiebeleid proberen beleidsmakers migratiestromen en dynamieken te

beheersen en aan banden te leggen. Dit heeft geleid tot een grote diversiteit aan migratiestatuten. Dat zorgt dan weer voor bijkomende uitsluiting van verschillende ‘categorieën’ migranten. Hekkenluiters zijn daarbij de mensen zonder verblijfsvergunning of enige andere vorm van papieren. Hen worden zo goed als alle rechten ontczegd.

Pigment vzw

Oppemstraat 54
1000 Brussel
www.pigmentvzw.be

Een stem geven

Het bijzondere aan Pigment is dat het een ‘vereniging waar armen het woord nemen’ is in Brussel.

“Het is zo gegroeid dat Pigment zich specialiseerde in mensen zonder wettig verblijf. Zij bevinden zich immers voor 99,9% in enorme armoede, in enorme vulnerabiliteit. Niet enkel hebben ze vaak geen geld, maar ze hebben ook niet de wettelijke mogelijkheid om beroep te kunnen doen op regelingen waarvan anderen in België wel gebruik maken, zoals bijstand via het OCMW, een dokter, een mutualiteit.

Dat soort vangnetten zijn voor mensen zonder wettig verblijf

helemaal niet beschikbaar.

Zij vallen door àlle mazen van het net”, stelt Jani Pestana, die als basis- en beleidsmedewerker anderhalf jaar aan de slag is bij Pigment.

“Dan is een vereniging waar armen het woord nemen een manier om hen toch een stem te geven.

Vanuit hun positie van ervaring en beleving kunnen ze dingen aanbrengen die wij als werkers nooit of heel moeilijk kunnen snappen. Die ervaringsdeskundigheid en ons als werkers, deze twee krachten samen, is een heel goeie combo om een bredere aanklacht te kunnen formuleren over dingen die mislopen in België.”

Pigment bereikt zo'n 120 mensen, zowel alleenstaanden als families zonder verblijfstitel. Tijdens het open onthaal tweemaal per week bereiken ze voornamelijk vrijgezelle mannen die dak- en/of thuisloos zijn, gemiddeld 50 tot 60 personen.

"We proberen via onze activiteiten heel fel in te zetten op netwerking. Enerzijds tussen mensen zonder wettig verblijf zelf, lotgenotencontact, en aan de andere kant proberen we ook mensen zonder wettig verblijf in contact te brengen met de samenleving hier in Brussel, en op die manier de solidariteit langs beide kanten te vergroten. Dit zijn mensen die elders ook een leven hebben gehad, die vaak een job hadden, een familie... die ze hebben moeten ontvluchten. Ze hadden heel vaak geen keuze. En anderzijds hen ook te

tonen dat er in België heel wat mensen begaan zijn met hun zaak. We proberen dialoog te creëren."

Er is ook ruimte voor andere dingen. Een voetbalploeg, bij voorbeeld, met een vaste kern van vijftien spelers zonder wettig verblijf. Veel start er vanuit de mensen zelf. Zo'n project is 'Nous Sommes'.

"Nous sommes" is begonnen door een discussie tussen een paar bezoekers en een van de collega's. Daaruit is het plan voor een documentaire gegroeid, die ze op de straat zijn gaan filmen en die ze nu aan het monteren zijn. Ze wilden in de film met zoveel mogelijk lagen in de bevolking gaan praten, zowel met politieagenten als sociaal werkers, als met gewoon mensen op straat die ze tegenkomen. Een gesprek beginnen, met open

vragen. Het hele idee is het bestaansrecht van mensen zonder wettig verblijf: dat zij ook deel uitmaken van de samenleving, dat zij mensen zijn, die een plek innemen en ook mogen innemen. Zelfs als ze door de legale kaders in de onzichtbaarheid geduwd worden. Het enige wat wij doen is logistiek ondersteunen. Wij zoeken mensen om te helpen monteren, om te helpen filmen. Wij zullen hen helpen om die vertoond te krijgen, maar het is hun product.

Dat principe hanteren we in al onze projecten: wij geven logistieke ondersteuning aan wat de mensen zelf uitdenken, vaak in samenspraak met partners met een expertise in in één of ander veld."

Ongelijke risico's

We maken even een zijsprongetje.

De Westerse samenleving van de 21e eeuw raakt stilaan door-drongen van de noodzaak van een duurzaam energiebeleid. Energiebronnen zijn niet onuitputtelijk. En een leven zonder energie is in onze maatschap-pij menonwaardig. Energie is een basisgoed, en voldoende energie moet een recht zijn van iedereen. Besparing van energie en water heeft niet alleen een ecologische waarde, maar ook consequenties op de factuur. Paradoxaal genoeg leven de gezinnen met een laag inkomen juist in wonin-gen met een slechte isolatie en huishoudtoestellen met een hoog energieverbruik, en zonder een waterbesparende installatie en gebruik van hemelwater. Tegelijk bereiken de bestaande ondersteunings-maatregelen heel moeilijk deze groepen.

Dit voorbeeld rond ener-gie en ecologie illustreert treffend hoe de risico's in de

hedendaagse samenleving ongelijk verdeeld zijn en de maatschappelijk kwetsbaren (individuen, groepen, regio's) harder raken.

“Risk seems to strengthen, not to abolish the class society”.

Het concept 'risico' is behoorlijk recent. Risico is niet iets onontkoombars dat ons treft, maar (mee) het gevolg van eigen beslissingen en eigen handelen. Mensen en samenlevingen lopen niet zomaar risico's: we nemen en produ-ceren risico's, of we worden geconfronteerd met risico's die het gevolg zijn van onze indus-triële leef- en productiewijze. Risico's staan steeds cen-traler in onze laatmoderne, hoogtechnologische, geglobaliseerde en complexe samenleving. Op alle maat-schappelijke domeinen worden we vandaag met risico's geconfronteerd, meer dan vroeger. Daarenboven is het risicobewustzijn toege-nomen, waardoor risico's ook veel sterker de politieke en

maatschappelijke agenda beheersen. Door de bredere informatie zijn risico's ook meer dan vroeger het onderwerp van maatschappelijk debat en van maatschappelijke strijd.

De hedendaagse sociale strijd draait niet alleen meer over een evenwichtige verdeling van de rijkdom, maar om een billijke verdeling van de risico's. Armen beschikken immers niet over de middelen en instrumenten om veiligheid te kopen en risico's te voorkomen of verzekeren. De mogelijkheden om risico's te vermijden of te compenseren zijn niet gelijk verdeeld over de onderscheiden klassen en tussen hoog- en laaggeschoolden. Wie moet die risico's dragen of ondergaan? Wie betaalt de prijs?

Dirk Geldof stelt in zijn nieuwe boek 'Als risico's viraal gaan. Welke wereld na corona?' dat de coronacrisis de kansenkloof bruusk vergroot. "We beseffen nog maar half hoe de lockdown de ongelijkheid verscherpt en de armoede vergroot.

De voortzetting van het bestaande armoedebeleid is ruim onvoldoende. Ook een beetje meer van hetzelfde en een aantal extra maatregelen zullen niet volstaan. De coronacrisis maakt een 'marshallplan armoedebestrijding' nodig: geen pakketje flankerende maatregelen als aanhangsel van een klassiek economisch relanceplan, maar armoedebestrijding als een centrale en meetbare doelstelling. Alleen een sterk uitgebouwd sociaal luik als basispijler van de relancemaatregelen

in het postcoronatijdperk biedt perspectief. Na de besmettingscurve moet de armoede-curve naar beneden: we moeten het effect van corona als ongelijkheidsvirus even hard bestrijden als het eigenlijke gezondheidsvirus."

Daarenboven is "Corona ook een etnisch ongelijkheidsvirus: mensen met een migratieachtergrond lijken sneller besmet te geraken en vertonen zwaardere symptomen. De eerste alarmsignalen komen midden maart uit ziekenhuizen in Zuid-Oost Limburg, waar meer dan de helft van de covidpatiënten uit de Turkse gemeenschap komt."

“Risico's vlakken klassenverschillen niet uit, maar vergroten ze”

Limburgs Platform voor mensen op de vlucht vzw

Koning Boudewijnlaan 1
3600 Genk
www.limburggastvrij.be

Als we de krachten bundelen, staan we sterker

Het zijn drukke dagen, net voor de zomervakantie. Het Limburgs Platform voor Mensen op de Vlucht wilde op 1 juli nog eens live samenkomen met alle vrijwilligers, maar ze hebben geen coronaproof zaal gevonden. Online dan maar. Er moeten dringend ervaringen uit de voorbije coronatijd uitgewisseld: welke knelpunten komen nu nog sterker naar boven? Wat willen we signaleren samen met Orbit, Vluchtelingenwerk Vlaanderen, en het Gastvrij Netwerk?

De samenwerking in het Limburgs platform ontstond in 1996. De lokale

vluchtelingencomités verenigden zich vanuit het idee 'als we de krachten bundelen, staan we sterker'. Dat ging over het ondersteunen van de lokale comités en de vrijwilligers, maar ook over beleidswerk, in de provincie vooral.

Met de jaren zijn er comités bijgekomen, vrijwilligers bijgekomen, partners waarmee ze samenwerken in Limburg, enz. Ook door de asielcrisis in 2015 kreeg het Platform een enorme boost. Het beeld van het aangespoelde jongetje Aylan bracht veel solidariteit op gang.

Voorzitter Linda Delva: "We kregen heel veel telefoons. We zijn dan met het platform een

wekelijkse nieuwsbrief gestart en een website waarin mensen vraag en aanbod konden aangeven. Zo kwamen we als platform nog meer in de rol van aanspreekpunt, overkoepeling van heel veel partners”.

“In Limburg zijn er heel veel verenigingen die samenwerken, samen acties doen, rond mensen zonder papieren, wereldvluchtelingendag, enz. De oude garde is na 30 jaar nog steeds actief, maar we mogen nog altijd nieuwe vrijwilligers verwelkomen. Ze zijn meer (taak)gericht, bijvoorbeeld ‘ik wil huistaak-begeleiding doen’, maar het zijn wel heel enthousiaste mensen die zich openstellen om mensen op de vlucht bij te staan. Omgekeerd krijgen we ook vragen, van OCMW’s, dat ze nieuwe vluchtelingen hebben en een vrijwilliger zoeken”,

stelt Linda vast. “Wat ik heel belangrijk vind is dat heel wat vluchtelingen die we begeleid hebben nu zelf vrijwilliger worden, als tolk maar ook als buddy. Sommigen zitten ook mee in het platform. Dat vind ik heel mooi en krachtig. Dat zijn mensen van verschillende nationaliteiten, van Kosovo, Sierra Leone, van Irak, Syrië, Afghanistan ... “

In 2017 ontwikkelde het Platform met ondersteuning van de Koning Boudewijnstichting het ‘Maatjesproject’. Dat is een methodiek ontwikkeld om vrijwilligersnetwerken te stimuleren in gemeenten waar nog geen netwerk is. Dit project doet waar professionele hulpverlening geen tijd voor heeft. Vrijwilligers begeleiden mensen op de vlucht individueel: één vrijwilliger is gedurende zekere tijd ‘maatje’ van

één vluchteling. De vrijwilliger nodigt de lokale gemeenschap uit om deze mensen te verwelkomen en met hen samen te leven. Hij doet dit vanuit gelijkwaardigheid en met respect voor de eigen identiteit, cultuur en waardigheid van de vluchteling. De vrijwilligers vormen lokaal een netwerk, onder begeleiding van een vrijwilliger-coach. Zo versterken ze elkaar.

Linda: *“Buddyprojecten zijn in. Buddy is dan ook een breed gekend begrip.*

Maar ‘maatjes’ zijn net iets meer: een maatje is iemand die met de lokale hulpverleners als evenwaardige in dialoog kan gaan. In het belang van de vluchteling zelf is het belangrijk dat er een evenwaardig contact ontstaat tussen de vluchteling, de vrijwilliger en de maatschappelijk werker. Die gelijkwaardigheid was soms

moelijk. Bij de ene gemeente is dat al beter gelukt dan bij de andere. Het was ook de bedoeling van in iedere gemeente een coach te hebben die de processen van de vrijwilligers en de vluchtelingen te ondersteunen. Wij hebben als platform dat altijd mee begeleidt, maar het streefdoel was dat het lokaal zelf een verankering zou krijgen, en dat is niet overal gelukt.

We zijn blij dat Somers zo'n model terug wil inzetten door zijn Mechelse buddyplan uit te rollen naar heel Vlaanderen. Wij zijn blij dat hij, na het stopzetten van de middelen van Homans na de asielcrisis, terug lokale middelen voorziet. Het agentschap inburgering en integratie heeft ons nu terug gevraagd voor een duurzame samenwerking”.

Een ander project, 'In de zorg, uit de zorgen' werkt rechtstreeks aan tewerkstelling. “Mensen op de vlucht willen iets terug geven aan onze samenleving, zeker in de zorg voor zieken en behoeftigen. Met het Euregioproject 'In de zorg, uit de zorgen' onder leiderschap van Familiehulp en i.s.m. ACV en het Internationaal Comité begeleiden we mensen op de vlucht met een verblijfsstatuut die willen werken in

de zorgsector. Het is van groot belang dat vluchtelingen aan het werk kunnen om zo uit de armoede te geraken. Wij zijn de partner die mensen toeleidt in het project. Wij zorgen ervoor dat hun kansen op een opleiding, stage en werk op maat in de zorgsector vergroten. Normaal gezien liep dit project eind oktober af. Maar door corona is het verlengd tot zeker einde 2020.

Er zijn twee punten belangrijk in dat project. Het samenwerken met de internationale en nationale partners is er één van. Het andere is dat er bij Familiehulp, leader van het internationale project en grote werkgever, meer openheid is om na te denken hoe ze meer vluchtelingen in dienst kunnen nemen, wat ze nodig hebben qua vorming, welke extra zorg, ... “

We pauzeren even. Linda overloopt kort wat we besproken hebben.

“Ik stel vast dat ik te weinig aandacht heb geschonken aan de mensen zonder papieren. Die groep wordt steeds groter, ook in onze provincie. Sommige gezinnen overleven hier soms al acht tot tien jaar zonder papieren of officieel inkomen. Schrijvende toestanden! Zeker voor de kinderen.

Vandaar dat we als platform mee ingestapt zijn in het BBB+ (bed, bad, brood+)-project van Orbit om samen met andere partners in Limburg, zoals het CAW, opvang- en oriëntatiehuizen op te zetten voor mensen zonder papieren die begeleiding aanvaarden om te zoeken naar een duurzaam toekomstperspectief”.

Solidariteit die uitsluit?!

De armoedecijfers bij mensen met een migratie-achtergrond zijn, zoals hoger aangegeven, schrikwekkend hoog. Maar te vaak wordt de oorzaak voor armoede bij groepen met een migratie-achtergrond verengd tot een integratie- of diversiteitsprobleem.

De 'schuld' wordt dan éézijdig gelegd bij de 'cultuur' van etnisch-culturele minderheden. Culturele en/ of individualistische verklaringen zoals "ze hebben het aan zichzelf te danken", "het is hun cultuur, hun onaangepastheid die hen in armoede brengt", doen op brutale wijze afbreuk aan de complexiteit van armoede. Ze verhullen de grote invloed van uitsluiting en discriminatie.

Mensen met een migratieachtergrond moeten, onder de druk van een steeds oordelender en bestraffender overheid, veel inspanningen leveren om het statuut van 'deserving poor' te behouden.

'Deserving poor' zijn de zogenaamde 'goede' armen: zij die in de ogen van de

goegemeenschap geen schuld hebben aan hun eigen armoedesituatie. Steeds meer lijkt het erop dat alleen kinderen, de meest onschuldigen, in de ogen van 'de mensen' nog tot deze categorie behoren.

En zelfs hún rechten worden steeds voorwaardelijker. Denk bijvoorbeeld aan het groei-pakket, zoals de kinderbijslag heet sinds Vlaanderen er de bevoegdheid over heeft. Dat wordt niet meer met terugwerkende kracht aan kinderen van erkende vluchtelingen toegekend. Kinderen hebben nochtans niet minder noden als ze zich in verblijfsonzekerheid bevinden. Noch zijn zij verantwoordelijk voor die situatie.

Mensen met een migratie-achtergrond moeten eerst bijdragen, en mogen slechts onder bepaalde voorwaarden van het systeem genieten. Onze structurele solidariteit is steeds minder solidair. Zeker voor mensen met een migratieachtergrond geldt dat ze al snel het etiket 'nondeserving poor' opgeplakt krijgen.

Er wordt in Vlaanderen recent veel politieke energie gestoken in het relativeren van de armoedecijfers. Het bestaan van armoede wordt in twijfel getrokken of gerelativeerd door te beweren dat het 'al bij al hier toch niet zo erg is als in ontwikkelingslanden'. Steeds vaker wordt armoede beschouwd als een gevolg van een individuele schuld of worden mensen met een migratieachtergrond met de vinger gewezen. Door kwetsbare burgers tegen elkaar op te zetten wordt racisme gevoed. Nieuwkomers zijn de zondebok en zo blijven de echte oorzaken van armoede onbesproken. Nochtans wijst onderzoek uit dat een brede verzorgingsstaat de gevoelens van solidariteit versterkt, ook ten aanzien van mensen met een migratieachtergrond, en dat een beperkt stelsel eerder een beperkte intermenselijke solidariteit tot gevolg heeft. Meer diversiteit leidt dus niet automatisch tot minder solidariteit! Er is een belangrijke rol weggelegd voor de overheid! Zweden is

een mooi voorbeeld. Daar zijn meer migranten dan hier, maar doordat de verzorgingsstaat zo inclusief is, is het draagvlak voor die verzorgingsstaat aanzienlijk.

Het is overigens al langer bewezen dat 'vreemden' geen aanslag zijn op de schatkist. Maar een verzorgingsstaat kan wel meer 'migratieproof' zijn. Want er is wel degelijk een probleem: de open grenzen in Europa hebben geleid tot flexmigratie, met veel arbeidsmobiliteit aan de onderkant van de arbeidsmarkt en slechts een kleine groep hogeropgeleide migranten. Met een veiligheidsbeleid los je dat niet op. Wel met onderwijs, opleiding en meer verbinding tussen mensen.

Immers, het maatschappelijke en politieke draagvlak voor armoedebestrijding bij mensen met een migratieachtergrond is kleiner is dan het draagvlak voor armoedebestrijding bij 'onze' mensen. En net daar knelt de schoen. Solidariteit moet omarmen, niet uitsluiten.

Solidariteit moet een wij-zij-denken overstijgen. Een draagvlak daarvoor opbouwen, is ook de verantwoordelijkheid van de overheid.

“Pas als je bewezen hebt dat je beantwoordt aan die verwachtingen, als je je naadloos inpast, volgt de beloning.”

De noodzaak van een inclusieve samenleving

Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 zegt een inclusieve samenleving als einddoel te hebben. Maar die is dan wel *“het gevolg van een nieuwe aanpak. Een aanpak waarbij we meer inspanningen vragen aan wie toetreedt tot onze samenleving, maar waar we tegelijk ook de inspanningen opvoeren om meer “met” en minder “naast” elkaar te leven. Nieuwkomers die succesvol inburgeren, krijgen alle kansen in onze samenleving. Iedereen heeft gelijke rechten, maar ook gelijke plichten. De lat wordt voor nieuwkomers hoger gelegd inzake de kennis van het Nederlands, onze gedeelde normen en waarden en het actief deelnemen aan onze samenleving.*

De toegang tot ons sociaal systeem wordt beperkt. Nieuwkomers moeten eerst bijdragen aan het systeem voor ze de voordelen van de Vlaamse sociale bescherming kunnen genieten. Wie aanspraak wil maken op een zorgbudget moet voortaan tien jaar wettelijk en legaal en vijf jaar ononderbroken in Vlaanderen verblijven. Asielzoekers krijgen bij erkenning geen retroactieve kinderbijslag meer. Maar we bieden nieuwkomers ook meer kansen, door de invoering van een nieuwe pijler in het inburgeringstraject, waarbij we bijvoorbeeld via buddyprojecten nieuwkomers een netwerk laten bouwen en helpen om sneller te integreren. We bundelen goede praktijken op het vlak van samenleven en promoten die. Organisaties die segregatie in de hand werken subsidiëren we niet langer, maar initiatieven die samenleven bevorderen verdienen onze steun. Wie hier geboren is of met succes is ingeburgerd, is een volwaardig lid van onze gemeenschap.”

Vlaanderen vraagt veel van mensen die hier belanden en hier zouden willen blijven. Pas als je bewezen hebt dat je beantwoordt aan die verwachtingen, als je je naadloos inpast, volgt de beloning.

“Solidariteit en inclusie gaan hand in hand.”

De wetenschappelijke definitie van inclusie klinkt nochtans anders:

“Inclusie betekent de insluiting in de samenleving van achtergestelde groepen op basis van gelijkwaardige rechten en plichten. Inclusie wordt gebruikt in het discours rond alloctonen, kansarmen, en mensen met een functiebeperking. Het is een belangrijk topic in de hulpverlening, naast het recht op arbeid, empowerment en positieve actie. Inclusie staat voor gelijkwaardigheid en volwaardig burgerschap en wil een samenleving creëren zonder drempels en dit voor mensen met een functiebeperking, voor etnisch-culturele minderheden, voor kortgeschoolden, voor armen, enz. De verantwoordelijkheid tot ‘aanpassing’ ligt niet bij een sociaal achtergestelde groep, zoals bij integratie. Het is de maatschappij die zich aanpast en diversiteit als een meerwaarde

ziet. Hindernissen voor sociale participatie worden verwijderd, zodat iedereen naar eigen vermogen kan deelnemen aan het maatschappelijk leven.” (Janssens, D., Lambaerts, J., Wouters, W. & Devillé, A., 2017)

Tegen een achtergrond van polarisering, polemiek in het maatschappelijke debat, oppervlakkige tweets en ‘alternatieve feiten’ is de afwijzing van de ander meer dan ooit openlijk en direct.

Meer en meer mensen trekken zich terug in de veilige werkelijkheid van de eigen groep. Bovendien worden mensen die niet tot de dominante groep behoren steeds vaker naar de zijkant geduwd.

Er is een zorgwekkende tendens vast te stellen: commentaren en bedreigingen op het internet aan het adres van minderheidsgroepen zijn gewelddadiger en radicaler dan vroeger, personen worden fysiek aangevallen enkel en

alleen omdat ze moslim zijn en verdenkingen die gebaseerd zijn op geruchten of erg lichte feiten, leiden tot de weigering om iemand aan te nemen of zelfs tot ontslag. Zo klein als België is, zo groot worden de afstanden tussen groepen. Inclusie?

Van wie het ook uitgaat, meer dan ooit kan het racisme zich beroepen op de retoriek van normen, waarden en identiteit: nationaal, of in de meer consensuele versie, 'Europees' of 'westers'.

Eenzelfde soort intolerantie en verwerping kan vastgesteld worden tegenover moslims, het vaakst wanneer ze van Arabische of Turkse

afkomst zijn. Maar al te vaak trapt het tegendiscours in de valstrik van het antwoorden op dezelfde toon. Een van de belangrijkste uitdagingen in de strijd tegen racisme is om deze dialectiek te overstijgen en om de klemtoon te leggen op de mechanismen die het racisme voeden en de ideologieën die er munt uitslaan.

Het feit dat de 'autochtone' bevolking in de grootsteden stilaan in de minderheid raakt, voedt een gevoel van bedreiging. Waar een proces van toenadering tussen groepen uitgaat van het contact tussen twee groepen, krijg je in onze grootsteden – net als op vele andere plekken in Vlaanderen

– voortdurend nieuwe groepen die in dat proces een plaats moeten krijgen.

De houding van elk van die groepen in het zoeken naar een gezamenlijke 'modus vivendi' bepaalt of diversiteit als bedreigend dan wel als verrijkend gezien wordt. Is er contact en participatie? Hoe staat de dominante groep tegenover de cultuur van de nieuwe groep? Solidariteit en inclusie gaan hand in hand.

Mondiale Werken regio Lier

Vredelaan 34
2500 Lier
vluchtelingenregiolier.be

Bashar spreekt altijd over 'onze organisatie'

"We zijn als initiatief van vier burgers gestart – eigenlijk weet ik niet hoe het komt dat er nu zoveel mensen meewerken", zegt Tom Van de Vel van Mondiale Werken regio Lier.

"We hebben een locomotiefje in gang gekregen, en we merken dat een aantal mensen daar een wagonnetje willen aanhangen. Mensen die zeggen 'nu dat jullie dat initiatief genomen hebben, wij willen ook wel iets doen!'"

Mondiale Werken bleef niet lang een kleine groep:

"We hebben het geluk gehad direct een aantal vluchtelingen te ontmoeten die zeiden 'wij willen mee onze schouders

zetten onder wat jullie doen, wij willen mee de organisatie maken'. Dat opent zoveel deuren, naar mensen die je zelf als Vlaming niet kan bereiken, én in de werking zelf. Je staat vanaf het begin op voet van gelijkwaardigheid. Het is niet 'de Vlamingen uit een bepaald milieu die voor de vluchtelingen iets doen', het is direct samen. Dat geeft een andere dynamiek en een andere verhouding in de organisatie. Dat is onze kracht, het samen doen. Dat is de sterkte, ook voor de Vlamingen die willen meewerken omdat dat voor hen deuren opent naar andere mensen, andere culturen, andere gemeenschappen."

De organisatie groeide op 5 jaar tijd van 4 naar 150 medewerkers.

“Door het feit dat we 14 à 15 projecten hebben lopen, hebben we ook een heel divers aanbod om mee te werken. Je hebt mensen die graag de woonclub doen en het zien zitten om te telefoneren om huisvesting te zoeken, je hebt mensen die liever het Bazarke openhouden, je hebt mensen voor concrete dingen zoals een verhuis. Voor die concrete dingen kan je de nieuwkomers, mensen die zelf gevlucht zijn, gemakkelijker aanspreken. ‘Adan, Abdulkadir, willen jullie meehelpen die verhuis te doen?’

Veel van onze projecten zijn van onderuit ontstaan. Dan heb je vanzelf mensen om eraan mee te werken. Kijk bij voorbeeld naar de zomerschool. Dat was in 2018 het

initiatief van enkele mama’s. We hebben net een vergadering over de zomerschool gehad met Souzan, een vluchteling uit Syrië die intussen voor Mondiale Werken werkt, en met Yassmin, en Izdin, een koppel, ook uit Syrië, die nu als jobstudenten gaan werken in de zomerschool. Door dat gewoon samen op te bouwen, zie je niet meer de verschillen maar wat je samen kan realiseren. Misschien is het ook een beetje mensen aanspreken op hun talenten. Ik denk nu concreet aan een vrijwilliger, een oud-leerkracht, heel sterk in wiskunde. Ik had hem aangesproken voor de zomerschool, en hij wil dat wel doen.”

Hun concrete projecten helpen individuele mensen. Dingen veranderen voor een grotere groep doe je door in gesprek te

gaan met het beleid.

“We vonden het op een bepaald moment belangrijk om deel uit te maken van de welzijnsraad van de stad Lier. We wilden onze signalen, voorstellen en ideeën kunnen vertolken op de welzijnsraad. Ook bovenlokaal willen we dat doen. Dat doen we onder andere door aan Brecht van Welzijnszorg dingen te signaleren, of aan Nils van Orbit, of binnen het Gastvrij Netwerk. We gebruiken die netwerken om naar de Vlaamse en federale overheid signalen door te geven.”

Cultuursensitief, taalsensitief of divers-sensitief?

In de jaren '70 groeide het besef dat culturele verschillen tussen mensen betekenis hebben. Aanvankelijk werden verschillen vooral gezien als 'afwijkend' van een centrale en niet ter discussie gestelde norm, met name die van de eigen cultuur. 'Niet-traditioneel', 'afwijkend', 'alternatief' waren de gebruikte termen

Dit besef van verschil groeide geleidelijk uit tot een bewustwording dat er een diversiteit is aan culturen, met verschillen en gelijkenissen, die elk op zich staan en ook best zo benaderd worden.

De term cultuursensitief staat voor deze erkenning van diversiteit. Verschillen worden niet als 'verschillend van', maar als staande voor eigen culturele identiteiten beschouwd. De gevoeligheid voor de verscheidenheid leidde tot het inzicht dat men vooral nood

had aan kennis en inzicht in andere culturen, zonder er een oordeel over 'minder' of 'meer' waardevol aan te koppelen. Niet alleen werd sterk ingezet op kennisvergaring en het actief en kritisch 'afbouwen' van de eigen cultuur als norm. Ook groeide het inzicht dat culturen intern heel verscheiden zijn. De eigen culturele bril mocht niet ingeruild worden voor een andere bril waarbij mensen in hokjes gezet worden op basis van hun cultuur. Cultuursensitief zijn, betekent fundamenteel openstaan voor elke individuele uiting van het behoren tot één of meer culturen.

Om van de beladenheid en het veralgemenende van het cultuurverschil af te zijn, spreken anderen over divers-sensitief. Tegelijk worden zo andere dan etnisch-culturele verschillen – vanuit andere elementen van iemands identiteit – meegenomen (zie hoger:

kruispuntdenken).

De manier waarop mensen iets benoemen, bepaalt de manier waarop het bestaat. Zo gebruiken we standaard het woord 'hij' om naar 'iemand' – en dat kan een vrouw of man zijn – te verwijzen. Dat woordgebruik bevestigt de mannelijke norm. Ook voor minderheidsgroepen is woordgebruik vaak een issue, bijvoorbeeld: mensen met een beperking of handicap, van vreemdelingen over migranten en allochtonen naar – momenteel – mensen met een migratieachtergrond, van armen over kansarmen naar mensen in armoede, mensen in armoedesituaties en mensen met/zonder armoede-ervaring. Ook de benaming van de dominante groep kan gevoelig liggen: noem je mensen blank of wit, gewoon mensen of rijken? De verschillende voorbeelden illustreren dat het meer een kwestie van bewustzijn en gevoeligheid is, dan een kwestie van goed of

fout. Taalsensitiviteit is een belangrijke competentie voor mensen en organisaties in de diverse samenleving. Men moet bereid zijn om te blijven nadenken over woorden en rekening houden met hoe mensen die ervaren. Die zoektocht speelt zich – alweer – af in een context van macht: niet iedereen heeft dezelfde macht om bepaalde termen ingang te doen vinden of naar de uitgang te verwijzen. Ook speelt de macht van de gewoonte een grote rol.

Zowat elke politieke handeling houdt een dimensie in van strategisch taalgebruik in, waarin woorden welbepaalde betekenissen toegewezen krijgen en waarin er naast de 'pure' betekenis ervan nog een reeks impliciete betekenissen aan worden toegevoegd. Daarin zit een sterke morele dimensie. Bijvoorbeeld, termen zoals 'radicaal' en 'extremistisch' zijn geen objectieve

beschrijvers, maar subjectieve. Ze dragen een moreel oordeel in zich. In discussies over maatschappelijke thema's zien we dat de strijd vaak gaat over het oordeel dat in bepaalde termen vervat zit, eerder dan over de handelingen of de zaken die de term beschrijft. We zien dat het debat veel meer zegt over het perspectief van de deelnemers dan over de zaken zelf. In die perspectieven worden allerhande dingen opgezogen: veronderstellingen, achtergronden, reeds aanwezige kennis, verbanden tussen dit thema en een ander thema. Die achterliggende wereld uiteenrafelen, geeft ons een zicht op de argumenten die spelen.

De formattering van de media geeft steeds minder ruimte aan de nodige analyse van wat er gezegd wordt en laat zo meer beïnvloeding toe. Strategisch spreken is een te beheersen kunst.

Senzo vzw

Turnhoutsebaan 139 A

2140 Borgerhout

www.sensitievezorg.be

Zorg moet sensitief zijn

Karima El Boujaddayni is stichter-voorzitter van Senzo, wat staat voor 'sensitieve zorg'. Het vertrekpunt, enkele jaren geleden, was de grote nood aan cultuursensitieve zorg.

Karima: "In 2012, na mijn eindwerk over de beleving van beperking en zorg in Vlaanderen bij gezinnen uit de migratie, werd ik overrompeld door vragen uit de zorgsector. De interviews die ik van gezinnen met een kind met een beperking had afgenomen, maakten heel veel vragen los. Ik ben dan ook lezingen gaan geven, en ging onder andere aan de slag als vrijwilliger bij

KVG (Katholieke Vereniging Gehandicapten).

Na een paar jaar had ik het idee dat ik mezelf bleef herhalen. En tegelijkertijd leerde ik steeds meer gezinnen kennen die voor hun kind met een beperking niks vonden dat rekening hield met hun beleving van die beperking, met hun noden op het vlak van toegankelijkheid, van taal en jargon, en zo verder. We hebben dan met enkelen beslist iets op te starten. We stonden immers met één voet in het werkveld dat we echt wel kennen, en met de andere in een groeiend netwerk van

gezinnen. Dat grote netwerk kunnen we met elkaar in verbinding brengen. Om een leemte te vullen, taboes te doorbreken, en vooral ook mensen een stem te geven.

We willen vooral bottom-up, vanuit de gezinnen, die kloof tussen beide werelden wat dichten.

We geloven in de kracht van verhalen. Soms kan je via een verhaal laten zien wat er achter de schermen allemaal speelt, waarmee een gezin worstelt, ... Op onze toonmomenten en in onze blog is dat heel sterk aanwezig".

Het idee van cultuursensitieve zorg is intussen verruimd. Zorg moet sensitief zijn voor de persoonlijke situatie van mensen en gezinnen. Mensen zijn laag- of hoogopgeleid, kennen armoedesituaties, er spelen soms gender- of taalkwesties, ... Mensen hebben immers meerdere identiteiten die hen bepalen. Maar ook: met een migratieachtergrond terecht komen in een dominant witte zorg, geeft ongelijke machtsverhoudingen.

Een persoonlijke benadering is dus nodig. Rekening houden met, openstaan voor die bijkomende laag die niet direct zichtbaar is maar er wel is. De drempel verlagen door een extra warm onthaal en een voorafgaande kennismaking is

een eerste stap. Karima: *“Sommige ouders hebben de diagnose die hun kind krijgt, nog nooit gehoord en vrezen voor het stigma. Anderen missen de gezondheidsvaardigheden om met de situatie om te kunnen gaan. Tijdens hun zoektocht naar informatie en ondersteuning is professionele hulp voor ouders een welkom geschenk. Alleen is het aanbod vaak niet toegankelijk. De veronderstellingen die hulpverleners maken over wat mensen nodig hebben, kloppen soms wel en soms niet. Wij proberen met Senzo aan de twee kanten te werken, door een aanbod voor gezinnen te combineren met een aanbod voor professionals. We zijn zo met Senzo betrokken bij twee aparte*

onderzoeksprojecten, van KdG en van Odisee. Ook onderzoek kan helpen.”

Alle activiteiten zijn gratis om de toegankelijkheid te vergroten. Senzo wil een tegengewicht zijn tegen een systeem waarin expertise enkel toegankelijk is voor zij die het kunnen betalen.

“Maar heel waardevol is dat we mensen een stem geven! Nu hebben we ‘ambassadeurs’ onder onze gezinnen. We zijn met ouders een pakket aan het maken om andere ouders te ondersteunen bij de diagnose. Tot dat duurzame komen, dat is belangrijk.”

HOUDING VAN WELZIJSZORG

Een verbijzondering van onze missie

We hebben onze visie op interculturaliteit en interculturele solidariteit uitgewerkt als een verbijzondering van de missie van Welzijnszorg:

Welzijnszorg beoogt een samenleving zonder armoede en uitsluiting.

Welzijnszorg wil dat in ons land ieder mens zijn basisrechten kan uitoefenen en zijn rechtmatige plaats kan innemen.

Welzijnszorg maakt armoede zichtbaar en legt de mechanismen bloot die eraan ten grondslag liggen.

Welzijnszorg brengt blijvende verandering aan in gangbare opvattingen over armoede en uitsluiting zowel bij individuen, georganiseerde groepen, organisaties als bij beleidsmakers.

Welzijnszorg treedt mobiliserend op ten aanzien van de civiele maatschappij.

Welzijnszorg zet in op de werkelijke verbetering van de situatie van mensen in armoede.

Welzijnszorg doet dit in dialoog met mensen in armoede, armoedebestrijders, beleidsmakers, sociale organisaties, academici en vrijwilligers.

Mensen in armoede en hun organisaties zijn voor Welzijnszorg zowel partner als toetssteen in haar strijd tegen armoede en uitsluiting.

Welzijnszorg staat open voor mensen met andere geloofs- en levensovertuigingen maar blijft haar programma steunen op christelijke waarden. Van daaruit komt Welzijnszorg op voor een samenleving waarin sociale rechtvaardigheid, solidariteit en barmhartigheid op een breed draagvlak kunnen steunen.

Toegespitst op de reële superdiversiteit in onze samenleving en het superdiverse karakter van armoede betekent dat:

Welzijnszorg beoogt een samenleving zonder armoede en uitsluiting. Welzijnszorg wil dat in ons land ieder mens zijn basisrechten kan uitoefenen en zijn rechtmatige plaats kan innemen.

Armoede is een maatschappelijk probleem dat gekenmerkt wordt door “een netwerk van sociale uitsluitingen dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individuele en collectieve bestaan. Het scheidt de armen van de algemeen aanvaarde leefpatronen van de samenleving. Deze kloof kunnen ze niet op eigen kracht overbruggen.

De kloof tussen de armen en de rest van de samenleving kan enkel duurzaam overbrugd worden wanneer de samenleving het beschikbare economische, sociale en culturele kapitaal

voor hen toegankelijk maakt, wat een fundamentele herinrichting van de samenleving veronderstelt. Enkel zo krijgt iedereen gelijke kansen op een volwaardige sociale positie en de daarbij horende rollen en status – evenals op de mogelijkheid om volwaardige interacties en communicatie aan te gaan en om zelfwaarde te ontwikkelen. Dat houdt noodzakelijkerwijs in dat de samenleving een appèl doet op het psychologisch kapitaal van personen die in armoede en sociale uitsluiting 2003).

Een samenleving zonder armoede en uitsluiting is voor Welzijnszorg een inclusieve samenleving, zoals hoger al omschreven in ‘de noodzaak van een inclusieve samenleving’.

Welzijnszorg maakt armoede zichtbaar en legt de mechanismen bloot die eraan ten grondslag liggen.

Ze brengt blijvende verandering aan in gangbare opvattingen over armoede en uitsluiting en dit zowel bij individuen, georganiseerde groepen, organisaties als bij beleidsmakers.

Welzijnszorg wil in haar campagnes, sensibilisatie, educatie en politiserend werk, aandacht blijven vragen voor het probleem van armoede en voor de diversiteit van verschijningsvormen ervan. Om die aandacht en dat bewustzijn te realiseren, zal Welzijnszorg een juist beeld van armoede verspreiden, opgebouwd vanuit feiten, cijfers, wetenschappelijk onderzoek én ervaringen en verhalen van mensen in armoede. Welzijnszorg geeft in haar campagnes, sensibilisatie, educatie en politiserend werk op die basis een gezicht aan armoede.

Of beter, vele gezichten.

De bevolking in ons land is in toenemende mate gekenmerkt door superdiversiteit. Het armoederisico is ongelijk verdeeld over die diverse bevolking. We zijn het onszelf verplicht de realiteit van armoede in ons land weer te geven en aan te klagen. Kruispuntdenken geeft ons daarbij nieuwe aanknopingspunten om de diversiteit in de groep in armoede enerzijds en hun meervoudige achterstelling anderzijds te duiden. Mensen met een migratieachtergrond, oververtegenwoordigd in de armoedecijfers, moeten prominent in beeld komen.

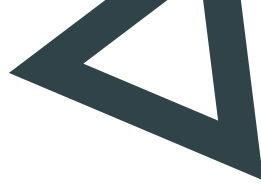
Misvattingen, misverstanden, onvoldoende kennis en vooroordelen maken dat de kijk op mensen in armoede nogal eens mank loopt en opvattingen over de oorzaken van armoede

verkeerd ingeschat en gecommuniceerd worden. Ze maken dat mensen kwetsende en onoordeelkundige uitspraken doen. Ze maken dat organisaties, diensten en groepen, soms onbewust, drempels inbouwen in hun werking die de toegang bemoeilijken.

Te vaak wordt de oorzaak voor armoede bij groepen met een migratieachtergrond verengd tot een integratie- of diversiteitsprobleem. De 'schuld' wordt dan éézijdig gelegd bij de 'cultuur' van etnisch-culturele minderheden. Steeds vaker hanteert het beleid een discours dat de maatschappelijke verantwoordelijkheid voor armoede afwijst en mensen in armoede 'be'schuldigt'. Alleen als jou geen schuld treft voor je armoedesituatie, verdien je hulp, bijstand, ... Steeds meer lijkt het erop dat alleen kinderen, de meest onschuldigen, nog tot deze categorie behoren.

Voor armoedebestrijding bij mensen met een migratieachtergrond is het maatschappelijke en politieke draagvlak voor armoedebestrijding nog kleiner dan bij mensen 'van hier'. Processen van polarisering, uitsluiting en discriminatie zijn hiervan belangrijke oorzaken. Het gevolg is dat rechten ontnomen, opgeschort en steeds voorwaardelijker worden.

Welzijnszorg zet in op een open, leergierige houding om de brug te slaan tussen mensen met en zonder armoede-ervaring. Kijken door de ogen van de ander, is noodzakelijk om armoede en de beleving ervan te kennen en te begrijpen. Deze openheid is in hoge mate actief: ze staat voor de

overtuiging dat verscheidenheid een verrijking is en dat, door je eigen kaders in vraag te stellen, nieuwe handelingskaders en oplossingen zich aandienen.

Ze treedt mobiliserend op ten aanzien van de civiele maatschappij.

Inzicht geven, visies veranderen, een juist beeld uitdragen, oorzaken blootleggen. Het bespreekbaar maken van armoede als maatschappelijk probleem is de voorwaarde om een omgeving te creëren waarin een oproep tot actie kan gedijen. Welzijnszorg gelooft vooral in de sterke kracht van een samenleving, van al of niet georganiseerde burgers om tot werkelijke verandering te komen. Ze gelooft wel degelijk dat een samenleving kan bewegen in de goede richting. Daarom zal Welzijnszorg ook werk maken van wervende campagnes die oproepen tot actie en inzet, in de eerste plaats voor een duurzame en structurele aanpak van armoede. Maar ook de persoonlijke inzet van mens tot mens verdient ondersteund te worden.

Hoewel Welzijnszorg zich met haar boodschap van een inclusieve samenleving zonder armoede en uitsluiting tot de hele samenleving - het brede publiek - richt, is het net bij het mobiliseren van wezenlijk belang vanuit de inclusie-idee mensen zonder én met armoede-ervaring te mobiliseren. Onze mobilisatie mag geen wit middenklasseverhaal blijven.

Solidariteit is daarbij een belangrijk verbindend en mobiliserend principe.

Vorbij de ontmoeting, zoeken we verbinding in de betekenis van solidariteit voor onze deelnemers en partners (mensen met en zonder armoede-ervaring, mensen met diverse etnisch-culturele achtergronden) en in de wederkerigheid van solidariteit.

Het onrecht dat mensen in armoede – wat ook hun achtergrond is – beleven, roept ons vanuit onze solidariteit op tot actie.

Ze zet in op de werkelijke verbetering van de situatie van mensen in armoede.

Sensibiliseren, inzicht geven, mobiliseren, oproepen tot inzet en actie staan in het teken van de werkelijke verbetering van de situatie van mensen in armoede. Niet de individuele situatie is hierbij het uitgangspunt, maar mensen in armoede als groep moeten er beter van worden. Resultaatgerichtheid op korte en lange termijn zijn daarbij de leidraad.

De voorstellen tot aanpassing van de regelgeving zijn gericht op duurzame verbeteringen aan de realisatie van de rechten van mensen in armoede.

Door armoede bij personen met een migratieachtergrond te benoemen, onderzoeken en bestrijden willen we niet stigmatiseren en armoede als een kenmerk van deze groepen mensen definiëren. We erkennen die gevoeligheid. We willen integendeel de maatschappelijke positie van deze mensen begrijpen en samen met hen verbeteren, vanuit het centraal stellen van sociale en economische uitsluiting als ons analysekader.

We hebben als samenleving de macht, de middelen en dus ook de verantwoordelijkheid om de welvaartstaat zo te organiseren dat burgers, in al hun diversiteit, op optimale omstandigheden kunnen rekenen om hun 'gewenste' leven vorm te geven.

Welzijnszorg doet dit in dialoog met mensen in armoede, armoedebestrijders, beleidsmakers, sociale organisaties, academici en met vrijwilligers. Mensen in armoede en hun organisaties zijn voor Welzijnszorg zowel partner als toetssteen in haar strijd tegen armoede en uitsluiting.

De kennis die Welzijnszorg opbouwt, de standpunten die zij inneemt, de voorstellen die zij doet worden ontwikkeld in dialoog. Welzijnszorg gelooft in het model van overleg met open vizier, met aandacht voor andere standpunten, met zin voor realiteit en met concreet resultaat als einddoel. Zowel academisch werk, levenservaring, de partners in de armoedebestrijding als de visie van beleidsmakers en vrijwilligers bevatten belangrijke elementen voor een geslaagde armoedebestrijding. Welzijnszorg zal van die elementen een synthese maken.

Het partnerschap met mensen in armoede, in al hun diversiteit, is fundamenteel. Welzijnszorg wil een legitiem debat voeren, vanuit de noden van mensen in armoede. Niet alleen omdat zij onze acties legitimeren, maar ook vanuit de volle overtuiging dat zij deel van de oplossing kunnen en moeten zijn.

Welijnszorg zoekt daartoe partnerschappen met organisaties van mensen in armoede en organisaties van mensen met diverse etnisch-culturele achtergronden waar armoede-ervaring aanwezig is. Maar ook in de eigen organisatie organiseert Welzijnszorg zich zo dat armoede-ervaring en etnisch-culturele diversiteit aanwezig zijn en de organisatie mee vorm geven.

Welijnszorg staat open voor mensen met andere geloofs- en levensovertuigingen maar blijft haar programma steunen op christelijke waarden. Van daaruit komt Welzijnszorg op voor een samenleving waarin sociale rechtvaardigheid, solidariteit en barmhartigheid op een breed draagvlak kunnen steunen.

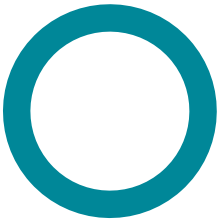
Openheid en respect voor anderen zijn belangrijke waarden voor Welzijnszorg. We zoeken verbinding met mensen en organisaties die samen met ons willen gaan voor de utopie van die rechtvaardige samenleving, vanuit welke inspiratie ze ook komen. Dat doen we zonder onze eigen waarden en de christelijke traditie waaruit Welzijnszorg is ontstaan, te verloochenen. We ervaren die als een intrinsieke meerwaarde voor het engagement dat Welzijnszorg als organisatie opneemt.

Actief pluralisme is een open houding ten aanzien van (de eigen en andere) levensbeschouwingen die aanstuurt op een inhoudelijke dialoog binnen en tussen levensbeschouwingen. Het houdt een concreet engagement in om levensbeschouwingen als fenomeen, als overtuiging én als praktijk ernstig te nemen. Het moedigt inhoudelijke positionering aan, laat diversiteit zien en gaat ervan uit dat actieve interesse voor elkaars uitgangspunten kan bijdragen tot een duurzaam en kwaliteitsvol samenleven.

Het actief pluralisme schuift vaak geen pasklare antwoorden naar voren op concrete vragen; het thematiseert veeleer de achtergrond waartegen concrete antwoorden worden gewikt en gewogen. Het nodigt uit tot het creëren van een open ruimte waarin we ook levensbeschouwelijke thema's kunnen bespreken en waarin ieder individu zijn diepste drijfveren en identificaties mag uitspreken. De dialoog die zo op gang komt, kan je in een dubbele zin open noemen. Er is enerzijds de openheid waarmee men de dialoog binnentreedt, anderzijds heeft de dialoog ook een open einde. In een discussie over levensbeschouwelijke uitgangspunten bestaat het streven er niet noodzakelijk in de onderlinge spanning op te heffen, maar ze voortdurend opnieuw tot thema van onderzoek en gesprek te maken. Actief pluralisme gaat tegelijk uit van een niet-onderhandelbaar kader van universele mensenrechten en dialoog.

Project Interculturele Solidariteit

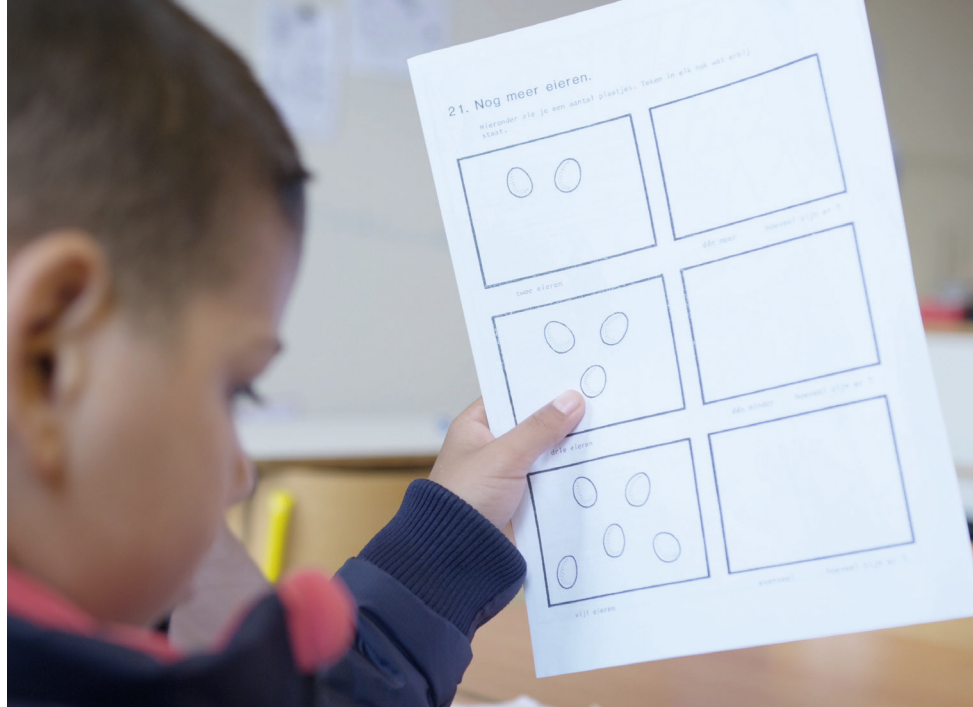
Maar hoe maakt Welzijnszorg die visie nu waar in haar werking?

We stelden vast dat we als Welzijnszorg op het vlak van etnisch-culturele diversiteit de laatste jaren ter plaatse trappelden.

Het beeld van armoede dat we presenteren, weerspiegelt wel in toenemende mate de diversiteit die armoede kenmerkt. Welzijnszorg plaatst geregeld, door een thematische en/of doelgroepgebonden aanpak, specifieke groepen of knelpunten in het voetlicht. De situatie van etnisch-culturele minderheden wordt, met andere woorden, regelmatig

opgelicht en aangekaart en (mensen uit) organisaties van etnisch-culturele minderheden worden hierbij geconsulteerd en/of betrokken. Zo is het Internationaal Comité bijvoorbeeld al partner geweest in een Welzijnszorgcampagne, werken we aan een poule vormingsvrijwilligers met ervaringsdeskundigheid in de armoede én een migratie-achtergrond en is het Minderhedenforum lid van het samenwerkingsverband Decenniumdoelen.

Maar mensen met een migratie-achtergrond en hun organisaties 'in beweging' krijgen, mobiliseren rond het thema armoede en voor onze

campagnes in het bijzonder, dat lukt ons nog onvoldoende. Om daaraan al doende te verhelpen, startte Welzijnszorg in het najaar van 2017 iets nieuws in de stedelijke regio Antwerpen.

Met het project Interculturele Solidariteit kiest Welzijnszorg ervoor om bottom-up, als leeroefening, op een beperkte schaal (groot-Antwerpen) visie en samenwerking te ontwikkelen. We hebben de ambitie om met verschillende groepen samen te zitten om te zoeken naar werkbare actiemodellen voor solidariteit en de aanpak van armoede. Dit pilootproject wordt gemonitord door de UA.

De stuurgroep bestaat verder uit het Protestants Sociaal Centrum (PSC Antwerpen), Bisdom Antwerpen, Samenlevingsopbouw Antwerpen Stad, het Internationaal Comité, Beweging.net, en FMV. Die stuurgroep fungeert als denktank, doet aan visieontwikkeling over het mobiliseren van etnisch-culturele groepen rond het thema armoede en het intercultureliseren van het aanbod van Welzijnszorg: Hoe kunnen we het taboe en stigma rond armoede bij etnisch-culturele gemeenschappen binnen deze gemeenschappen aanpakken? Hoe kunnen we de solidariteit

binnen en tussen gemeenschappen versterken? Komen tot 'wij' in plaats van 'ons' en 'de andere'?

We focussen immers op solidariteit als inrijpoot om communicatie rond armoede mogelijk te maken.

Er is al een samenwerking gegroeid met een 10-tal lokale organisaties. Met hen wordt bottom-up gewerkt aan een kader om verdere samenwerking te verankeren en verstevigen.

Vanuit het project organiseerden we een eerste ontmoetingsdag Solidariteit op 9 november 2019 in het Oude

“We hebben de ambitie om met verschillende groepen samen te zitten om te zoeken naar werkbare actiemodellen voor solidariteit en de aanpak van armoede.”

Badhuis in Antwerpen. Op deze eerste ontmoetingsdag namen 74 mensen met minstens een twaalfstal nationaliteiten deel (kinderen niet meegerekend) aan gesprekstafels over de betekenis van solidariteit vanuit ieders culturele/levensbeschouwelijke perspectief. Een groot succes, aangezien er gemikt werd op 30 tot 60 aanwezigen.

Welzijnszorg zet de resultaten van de Antwerpse pilot in voor een uitrol van interculturele samenwerking zowat overal in Vlaanderen en Brussel. Door gedeelde kennis en inzichten is er een gezamenlijke gedraging om te werken rond interculturaliteit. Iedereen wordt meegenomen in het verhaal. Met de start van de nieuwe beleidsperiode bepalen we per provincie en in Brussel een ‘testcase’ interculturele

samenwerking. Door met verschillende testcases te werken, kunnen we inzetten op verschillende vormen van samenwerking en op verschillende etnisch-culturele groepen. De aanwezigheid van partners is immers verschillend van regio tot regio. Ook demografische evoluties kunnen verschillen: in Antwerpen werd gekozen voor een focus op de snelst groeiende groepen, nl. tweedegeneratie en nieuwkomers vrouwen van Marokkaanse afkomst, jongeren van Afghaanse afkomst en de West-Afrikaanse gemeenschap (Ghana, Nigeria, Senegal, Guinee). In andere regio’s kunnen dat heel andere groepen zijn.

Door deze cases van nabij op te volgen en de kritische succesfactoren in kaart te brengen, willen we werken

aan een bestendiging van de samenwerkingen en een uitrol over heel Vlaanderen vanaf 2023.

BIBLIOGRAFIE

Fatma Arikoglu, Sarah Scheepers, Ama Koranteng Kumi, Intersectioneel denken. Handleiding voor professionelen die intersectionaliteit of kruispuntdenken in de eigen organisatie willen toepassen. Ella vzw

Jan Blommaert, Let op je woorden. Politiek, taal en strijd. Epo, Berchem, 2016

Hans Van Crombrugge, Hoe vorm je cultuurcompetente sociale professionals? Openheid en leergierigheid zijn fundamenteel. Sociaal.net, 15 november 2016

Danielle Dierckx, Jan Vranken, Jill Coene, An Van Haertem (red.), Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 2011. OASeS, UA, 2011

Fred Dhont (red), Gemeen.d. SoCius, Brussel, november 2018

EU Agentschap voor fundamentele rechten, Community cohesion at local level: addressing the needs of Muslim Communities. Examples of local initiatives. Frankrijk, 2008

EU Social Justice Index 2017

Dirk Geldof, Als risico's viraal gaan. Welke wereld na corona? Acco, Leuven, 2020

Dirk Geldof, Superdiversiteit als onverwerkte realiteit Een uitdaging voor het sociaal werk. Alertonline.be, 2013

Edwin Hoffman, Dirk Geldof & Myriam Koning, Superdiversiteit op de frontlijn. Diversiteitsbewuste communicatie is een noodzaak. Alert Jg 40 nr 4 (okt 2014))

Meryem Kanmaz, Mohamed Benhaddou, Ursula Jaramillo Catelijne DeVriendt, Visietekst Armoede bij mensen met een migratieachtergrond. Publicatie Minderhedenforum februari 2015

Bleri Lleshi, Wat na corona? Brief aan Vlaanderen. Epo, Berchem, 2020

Landry Mawungu, 'Verenigingen van mensen met een migratieachtergrond zouden niet bijdragen aan een inclusieve samenleving' Alsof wij allemaal een andere agenda zouden hebben, Mo*, 27 september 2019

interview met Landry Mawungu, Het wij-zijdenken wordt politiek uitgespeeld, De Tijd, 21 oktober 2017

Veerle Milh, Els Häuser, Over verschillende referentiekaders en interculturele communicatie. ppt Team Diversiteit, Atlas Integratie & Inburgering Antwerpen, maart 2019

Orbit vzw, ORBIT kwaliteitsnota De Bondgenotenstrategie. Een strategie om racisme aan te pakken en maatschappelijke verandering na te streven. Brussel, 2017

Orbit vzw, Interculturele Solidariteit. ppt april 2019

Piontkowsky, Rohmann, Florack, Concordance of Acculturation Attitudes and Perceived Threat. Group Processes & Intergroup Relations 2002 Vol 5(3) 221-232

Bea Van Robaey, Meryem Kanmaz, Armoede bij mensen met migratieachtergrond. Moeilijke strijd. Sociaal.net, 10 juni 2015

Nick Schuermans, Joke Vandenabeele, Stijn Oosterlynck, Marc Jans, Dirk Hoelmans, Solidariteit in superdiversiteit, handvatten voor concrete actie. Acco, Leuven/Den Haag, 2017

Thomas Swerts, Els Hertogen & Stijn Oosterlynck (OASeS, UA), Diversiteit en politisering: een kritische agenda voor het middenveld. Spotlightpaper 4 CSI Flanders, 2017

Ingrid Tiggelovend, Diversiteitscommunicatie. Verbindende communicatie & marketing. Studio Sesam, 2019.

UNIA, Jaarverslag 2016 inclusie onder druk. Brussel, 2017

Wim Vermeersch, Interview Monique Kremer (Nederlands onderzoeker). 'Andere migratie, andere verzorgingsstaat'. Sampol, 22 januari 2015

Vlaamse Regering, Regeerakkoord 2019-2024

